

KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 21.11.2023 r.
JOIN(2023) 34 final

WSPÓLNE SPRAWOZDANIE DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie ogólnego systemu preferencji taryfowych za okres 2020–2022

{SWD(2023) 359 final} - {SWD(2023) 360 final} - {SWD(2023) 361 final} -
{SWD(2023) 362 final} - {SWD(2023) 363 final} - {SWD(2023) 364 final} -
{SWD(2023) 365 final} - {SWD(2023) 366 final} - {SWD(2023) 367 final} -
{SWD(2023) 368 final}

1. WPROWADZENIE

Unijny ogólny system preferencji taryfowych (GSP) jednostronnie zapewnia preferencyjny dostęp do rynku Unii dzięki obniżonym lub zniesionym unijnym należnościami celnym przywózowym, aby wspierać zrównoważony rozwój krajów o niższym dochodzie i ograniczyć ubóstwo przez handel międzynarodowy. Korzyści wynikające z GSP są powiązane z przestrzeganiem norm międzynarodowych w dziedzinie praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i klimatu oraz dobrych rządów przez kraje korzystające.

Niniejsze sprawozdanie stanowi kluczowy element regularnych działań w zakresie monitorowania i sprawozdawczości dotyczących wdrażania GSP dla Parlamentu Europejskiego i Rady, jak przewidziano w rozporządzeniu w sprawie GSP ⁽¹⁾). Obejmuje ono wdrożenie i wpływ GSP w latach 2020–2022 („okres sprawozdawczy”) w ramach trzech przewidzianych w nim rozwiązań: rozwiązania „wszystko oprócz broni” (EBA) dotyczącego krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC), standardowego GSP oraz szczególnego rozwiązania motywacyjnego dotyczącego zrównoważonego rozwoju (GSP+). Podobnie jak w przypadku ostatniego takiego sprawozdania w sprawie GSP z 2020 r. ⁽²⁾) niniejszemu sprawozdaniu towarzyszy dziesięć dokumentów roboczych służb Komisji (SWD): po jednym dotyczącym każdego z dziewięciu krajów korzystających z systemu GSP+ w okresie sprawozdawczym i jeden dotyczący trzech krajów korzystających z EBA w ramach zwiększonego zaangażowania.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres dłuższy niż zwykle przyjmowany dwuletni cykl sprawozdawczy ze względu na wyzwania związane z wdrażaniem i monitorowaniem wynikające z wpływu pandemii COVID-19 i powiązanych z nią ograniczeń w latach 2020 i 2021. Mimo tych wyzwań zaangażowanie i monitorowanie w ramach GSP kontynuowano zdalnie w formie pisemnej i wirtualnej. W sprawozdaniu uwzględniono również wizyty monitorujące w krajach korzystających, które można było odbyć ponownie pod koniec 2021 r., oraz zmiany w krajach korzystających, które pozwoliły rozluźnić ograniczenia i uwolnić zasoby po szczytowym okresie pandemii.

Sprawozdanie oparto na współpracy z krajami korzystającymi, ze społeczeństwem obywatelskim, środowiskami biznesowymi oraz organami monitorującymi ONZ i innymi organizacjami międzynarodowymi w ramach prac służb Komisji Europejskiej i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ), w tym w delegaturach Unii. Oprócz tego 6 września 2022 r. odbył się specjalny dialog ze społeczeństwem obywatelskim, którego celem było wsparcie przygotowania sprawozdania.

Niniejsze sprawozdanie jest również istotne ze względu na wygaśnięcie z końcem 2023 r. obowiązującego obecnie rozporządzenia w sprawie GSP. W sprawozdaniu oceniono długoterminowy wpływ GSP, jeśli chodzi zarówno o skutki gospodarcze, jak i w zakresie zrównoważonego rozwoju, oraz sposoby zapewnienia stałego zaangażowania w system wśród krajów korzystających z systemu GSP. Procedura ustawodawcza mająca na celu przyjęcie nowego zmienionego rozporządzenia w sprawie GSP jest nadal w toku;

⁽¹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 732/2008.

⁽²⁾ Sprawozdanie w sprawie ogólnego systemu preferencji taryfowych za okres 2018–2019, JOIN(2020) 3 final.

w międzyczasie Komisja Europejska przyjęła wniosek w sprawie przedłużenia obowiązywania obecnych przepisów do końca 2027 r., aby zapewnić ciągłość i pewność prawa ⁽³⁾). Sprawozdanie i towarzyszące mu dokumenty robocze służb Komisji zawierają również cenne informacje i zalecenia dla krajów obecnie korzystających z systemu GSP+ w świetle potencjalnego wymogu ponownego ubiegania się o możliwość korzystania z rozwiązania GSP+ na podstawie nowego rozporządzenia w sprawie GSP.

2. NAJWAŻNIEJSZE ASPEKTY

GSP jest dla UE ważnym narzędziem handlowym służącym wspieraniu zrównoważonego rozwoju w krajach o niższym dochodzie. Jego struktura podzielona na trzy odrębne rozwiązania ⁽⁴⁾) stanowi obiektywne i przejrzyste ramy, które pozwalają zaspokoić konkretne potrzeby rozwojowe i ambicje różnych krajów korzystających.

GSP jest z gospodarczego punktu widzenia wartościowy dla krajów korzystających ⁽⁵⁾), co uzasadniono również w części 4.1 niniejszego sprawozdania. W latach 2014–2019, tj. przed pandemią COVID-19, łączny preferencyjny przywóz do UE-27 z krajów obecnie korzystających z systemu GSP wzrósł o 56 %, a więc wzrósł w tempie trzykrotnie wyższym od ogólnego przywozu z państw trzecich; przyczynia się to również do szybszego wzrostu w krajach korzystających z systemu GSP, niż miałyby to miejsce w przypadku braku preferencji oferowanych w ramach GSP. Ponadto, mimo mniej dynamicznego wywozu w trakcie pandemii i po jej zakończeniu, dalszy wywóz z krajów korzystających do UE w ramach GSP odgrywa kluczową rolę w kontekście zapewnienia stabilności gospodarczej, zwłaszcza w czasach kryzysu. Ogólnie rzecz biorąc, zwiększony handel międzynarodowy i udział w globalnych łańcuchach wartości przyczyniły się do większego rozwoju społeczno-gospodarczego krajów korzystających z systemu GSP. Świadczy o tym poprawa klasyfikacji kilku krajów pod względem dochodów według Banku Światowego, a także utrata statusu LDC na podstawie decyzji Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) (z odpowiednimi zmianami preferencji w ramach GSP).

W ostatnich latach światowa gospodarka znalazła się w obliczu szeregu kryzysów ⁽⁶⁾), od pandemii COVID-19 – i jej negatywnego wpływu nie tylko na zdrowie, ale także na zrównoważony rozwój, działalność gospodarczą i handel – po szersze skutki niczym niesprokowane agresji wojskowej Rosji wobec Ukrainy oraz związane z nią kryzysy energetyczny, zadłużeniowy, żywnościowy i związany z kosztami utrzymania, które nasiliły się w 2022 r. W tym trudnym kontekście stała dostępność bezcłowego wywozu do UE, największego bloku handlowego na świecie ⁽⁷⁾), zapewnia podstawowy element stabilności dla słabych gospodarek. Podczas gdy gospodarki niektórych krajów

⁽³⁾ W momencie finalizacji sprawozdania w sprawie GSP Parlament Europejski i Rada głosowały za przedłużeniem obowiązywania obecnych przepisów. Procedura ustawodawcza jest w toku.

⁽⁴⁾ Rozwiązania „wszystko oprócz broni” (EBA), standardowy GSP i GSP+.

⁽⁵⁾ https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/impact-assessments_pl

Wszystkie linki wskazane w niniejszym sprawozdaniu zostały zaktualizowane 20 października 2023 r.

⁽⁶⁾ W sprawozdaniu Banku Światowego z 2022 r. oszacowano, że w samym 2020 r. liczba osób żyjących poniżej granicy skrajnego ubóstwa wzrosła o ponad 70 mln. Jest to największy jednoroczny wzrost od czasu rozpoczęcia w 1990 r. globalnego monitorowania ubóstwa. Utrata dochodów przez najuboższe 40 % ludności świata była dwukrotnie wyższa niż w przypadku najbogatszych 20 % ludności. Globalna mediana dochodów spadła o 4 % w 2020 r. i był to pierwszy spadek od czasu rozpoczęcia pomiarów mediany dochodów w 1990 r. <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity>

⁽⁷⁾ https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/eu-position-world-trade_pl

korzystających wykazały się dużą odpornością, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) ostrzegł, że co najmniej 54 gospodarki rozwijające się stoją w obliczu poważnych problemów z zadłużeniem ⁽⁸⁾). W związku z tymi wyzwaniami w ONZ odroczone decyzje dotyczące wcześniej planowanej utraty statusu LDC ⁽⁹⁾). To samo dotyczy przyznanego przez Bank Światowy statusu dochodowego innych krajów korzystających z systemu GSP, który uległ zawieszeniu lub obniżeniu z powodu pogorszenia sytuacji ich gospodarek, w tym pod względem handlu, a także niektórych inwestycji zagranicznych i przekazów pieniężnych.

GSP+ obejmujący dodatkowe kraje korzystające i zobowiązania wciąż był atrakcyjny dla krajów korzystających ⁽¹⁰⁾). Jak wynika z analizy wdrożenia GSP+ zawartej w towarzyszących dokumentach roboczych służb Komisji, rozwiązanie to okazało się dobrym bodźcem do skutecznego stosowania norm międzynarodowych w dziedzinie praw człowieka, praw pracowniczych, klimatu i ochrony środowiska oraz dobrych rządów, ponieważ oferuje dodatkowy dostęp do rynku UE w porównaniu ze standardowym GSP. O atrakcyjności GSP+ świadczy również fakt, że do porozumienia dołączył w okresie sprawozdawczym nowy kraj korzystający z systemu GSP+ (Uzbekistan), w kwietniu 2023 r. Tadżykistan złożył formalny wniosek o dołączenie do GSP+, a inne kraje nadal wykazują zainteresowanie tym rozwiązaniem. Kraje obecnie korzystające z systemu GSP+ wyraziły zobowiązanie do utrzymania preferencji w nowych unijnych ramach GSP. Kilka krajów obecnie korzystających z EBA, które zgodnie z oczekiwaniami mają utracić status LDC, aktywnie rozważa możliwości dołączenia do rozwiązania GSP+, aby po odejściu od rozwiązania EBA korzystać z bardziej preferencyjnych taryf niż te oferowane w ramach standardowego GSP.

GSP zachęca kraje korzystające z systemu GSP do włączenia do wielostronnych struktur zarządzania przez konieczność przestrzegania zasad konwencji międzynarodowych, a w przypadku GSP+ – zasady warunkowości opartej na wymogu ratyfikacji i skutecznego wykonania takich konwencji. Starania na rzecz ratyfikacji podejmowane przez kraje korzystające z systemu GSP wykraczają poza odpowiednie konwencje wymienione w obowiązującym obecnie rozporządzeniu w sprawie GSP – na przykład wszystkie dziewięć krajów korzystających z systemu GSP+ objętych przeglądem w niniejszym sprawozdaniu ratyfikowało Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych i porozumienie paryskie. Kraje korzystające z systemu GSP odnotowują również postępy w ratyfikowaniu nowo ustanowionych podstawowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, a także innych konwencji MOP, na przykład dotyczących inspekcji pracy i trójstronnych konsultacji.

W okresie sprawozdawczym wiele krajów korzystających z systemu GSP poczyniło istotne postępy w zakresie stosowania i przestrzegania norm międzynarodowych ⁽¹¹⁾, nawet jeśli na niektórych frontach nadal borykają się z wyzwaniami związanymi z ich przestrzeganiem. Typowe dziedziny, w których odnotowuje się regres lub niewystarczające postępy w niektórych krajach korzystających, obejmują rosnącą presję na wolność wypowiedzi i przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego, prawa kobiet i dzieci oraz ochronę przed przemocą w rodzinie podczas pandemii COVID-19, a także walkę

⁽⁸⁾ <https://www.undp.org/publications/dfs-avoiding-too-little-too-late-international-debt-relief>

⁽⁹⁾ <https://www.un.org/ohrlls/content/triennial-reviews-and-graduation-decisions>

⁽¹⁰⁾ Kraje kwalifikujące się do GSP+ muszą ubiegać się o objęcie systemem, aby uzyskać do niego dostęp. Muszą one być uznawane za podatne na zagrożenia ze względu na brak dywersyfikacji wywozu i niewystarczający udział w międzynarodowej wymianie handlowej. Powinny one ponadto ratyfikować 27 konwencji istotnych z punktu widzenia GSP i nie wykazywać poważnych naruszeń wykonywania tych konwencji.

⁽¹¹⁾ Jak podkreślono w sekcji 4.2 poniżej, a także w dokumentach roboczych służb Komisji dotyczących poszczególnych krajów, towarzyszących niniejszemu sprawozdaniu.

z korupcją i zapewnienie niezawisłości sędziów. Wspomniane powyżej globalne kryzysy, które miały miejsce w tym okresie sprawozdawczym, stanowią obciążenie dla rynków pracy i pracowników. W tym kontekście działania UE w zakresie monitorowania i wdrażania w kontekście GSP pomagają zapewnić przestrzeganie podstawowych międzynarodowych norm MOP dotyczących praw pracowniczych.

Co więcej, w szczególności w odniesieniu do międzynarodowych norm środowiskowych, wiele krajów o niższym dochodzie boryka się z bardzo poważnymi negatywnymi skutkami zmiany klimatu i podjęło ambitne zobowiązania oraz wezwało do podjęcia wspólnych działań w całej społeczności międzynarodowej w celu przeciwdziałania zmianie klimatu i jej skutkom. Ograniczenia potencjału i zasobów często jednak osłabiają ich zdolność do przejścia od ambicji do wdrażania na szczeblu krajowym.

Oprócz korzyści gospodarczych i korzyści w zakresie zrównoważonego rozwoju dla krajów korzystających z GSP przynosi też istotne korzyści UE. Po pierwsze, przyczynia się do wzmocnienia partnerstw gospodarczych i politycznych z krajami korzystającymi w oparciu o wspólne wartości i cele, a tym samym pomaga promować międzynarodowy program na rzecz zrównowagowości i rozwoju. Monitorowanie GSP sprzyja bezpośrednim kontaktom między instytucjami a społeczeństwem obywatelskim w UE i w krajach korzystających. Unijni inwestorzy i unijne przedsiębiorstwa dokonujące przywozu mogą również promować w krajach korzystających z systemu GSP zrównoważone praktyki i normy międzynarodowe w dziedzinie praw człowieka, praw pracowniczych, klimatu i ochrony środowiska oraz dobrych rządów. Z gospodarczego punktu widzenia GSP przyczynia się do zwiększenia wyboru i przystępności cenowej dla unijnych przedsiębiorstw i konsumentów towarów będących przedmiotem handlu w ramach GSP. Przedsiębiorstwa z UE uzyskują ponadto bardziej zdywersyfikowany i skuteczny dostęp do dostaw. Na przykład preferencyjne stawki celne przyznane w ramach GSP pozwoliły przedsiębiorstwom zaoszczędzić w 2022 r. łącznie około 6,2 mld EUR w należnościach celnych przywozowych.

Czerpanie pełnych korzyści z GSP – w zakresie ograniczania ubóstwa, dywersyfikacji gospodarczej i zrównoważonego rozwoju – wymaga zdecydowanych i nieustannych działań reformatorskich ze strony władz i zainteresowanych stron we wszystkich krajach korzystających z systemu GSP, ponieważ korzyści w praktyce nie mogą zostać osiągnięte i nie pojawiają się natychmiast ani automatycznie. UE podtrzymuje swoje zobowiązanie do dalszego wspierania takich działań przez budowanie zdolności i za pomocą innych środków.

3. ZMIANY LEGISLACYJNE W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

3.1. Zmiany pod względem wdrażania

W okresie sprawozdawczym Komisja przyjęła kilka aktów prawnych dotyczących wdrażania rozporządzenia w sprawie GSP:

- Znoszenie preferencji w ramach GSP wobec krajów: Nauru, Samoa i Tonga przez trzy kolejne lata osiągnęły status krajów o wyższym średnim dochodzie według klasyfikacji Banku Światowego i w związku z tym nie korzystają ze standardowego

GSP od 1 stycznia 2021 r. ⁽¹²⁾). Z tego samego powodu od 1 stycznia 2022 r. Armenia nie korzysta już z systemu GSP+ (ani standardowego GSP). Od 1 sierpnia 2020 r. zastosowanie mają preferencyjne taryfy w ramach umowy o wolnym handlu (FTA) między UE a Wietnamem, w związku z czym od 1 stycznia 2023 r. Wietnam nie korzysta już ze standardowego GSP ⁽¹³⁾).

- Przejście z EBA na standardowy GSP: 4 grudnia 2020 r. Vanuatu utraciło status LDC na podstawie decyzji ONZ. Po trzyletnim okresie przejściowym i uwzględnieniu względów proceduralnych i statystycznych Vanuatu przestanie korzystać z EBA i przejdzie na standardowy GSP z dniem 1 stycznia 2025 r. ⁽¹⁴⁾).
- Przejście od GSP standardowego do GSP+: Uzbekistan przystąpił do GSP+ w kwietniu 2021 r. ⁽¹⁵⁾, po formalnym złożeniu wniosku o objęcie systemem w czerwcu 2020 r.
- Znoszenie preferencji dla produktu: Na 2023 r. zawieszono preferencje taryfowe w ramach standardowego GSP w odniesieniu do szeregu produktów przywożonych z Indii, Indonezji i Kenii po osiągnięciu odpowiednich progów przywozowych ⁽¹⁶⁾).

Planuje się, że w nadchodzących latach kilka z krajów obecnie korzystających z EBA straci status LDC, chociaż ONZ zmodyfikowała ten harmonogram, aby uwzględnić skutki pandemii COVID-19 i jej szerokie skutki gospodarcze. Zgodnie jednak ze wstępnymi planami Bhutan ma utracić status LDC w 2023 r., a w 2024 r. – Angola, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca oraz Wyspy Salomona. Kraje te przestaną zatem korzystać z EBA i – w zależności od swojej klasyfikacji pod względem dochodów – po trzyletnim okresie przejściowym od utraty statusu LDC mogą przejść do standardowego GSP. Zgodnie z zaleceniem ONZ pięć innych krajów korzystających z EBA kwalifikuje się do utraty statusu LDC: Bangladesz, Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna i Nepal (zgodnie z oczekiwaniami w 2026 r.), a także Tuvalu i Kiribati (jeszcze nie wskazano daty).

Niektóre kraje, które utraciły status LDC, wyraziły zainteresowanie dołączeniem do GSP+ w celu zachowania wyższego stopnia preferencyjnego dostępu do rynku UE niż w ramach standardowego GSP po utracie hojnych preferencji w ramach EBA. W okresie sprawozdawczym Tadżykistan, który obecnie korzysta ze standardowego GSP, uczestniczył w dyskusjach z Komisją i wysokim przedstawicielem poprzedzających ubieganie się o objęcie systemem, a w kwietniu 2023 r. złożył formalny wniosek o dołączenie do rozwiązania GSP+.

⁽¹²⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2020/128 z dnia 25 listopada 2019 r. zmieniające załącznik II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 wprowadzającego ogólny system preferencji taryfowych.

⁽¹³⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/114 z dnia 25 września 2020 r. zmieniające załączniki II i III do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 w odniesieniu do Armenii i Wietnamu.

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2127 z dnia 29 września 2021 r. zmieniające załącznik IV do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 wprowadzającego ogólny system preferencji taryfowych.

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/576 z dnia 30 listopada 2020 r. zmieniające załącznik III do rozporządzenia (UE) nr 978/2012 w celu włączenia Republiki Uzbekistanu do państw korzystających z preferencji taryfowych w ramach GSP+.

⁽¹⁶⁾ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/1039 z dnia 29 czerwca 2022 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 w odniesieniu do zawieszenia na rok 2023 pewnych preferencji taryfowych przyznanych niektórym krajom korzystającym z systemu GSP.

3.2. GSP po 2023 r.

Aktualne rozporządzenie w sprawie GSP straci moc z końcem 2023 r. 22 września 2021 r. Komisja przyjęła wniosek ustawodawczy ⁽¹⁷⁾) dotyczący unijnego ogólnego systemu preferencji taryfowych na lata 2024–2033. Komisja zaproponowała dalsze stosowanie GSP jako filaru unijnego programu w zakresie handlu i zrównoważonego rozwoju, a jednocześnie poprawę niektórych elementów obecnego systemu. Celem jest w szczególności zapewnienie ciągłości GSP, reagowanie na zmieniające się potrzeby i problemy krajów korzystających z systemu GSP, a także wzmocnienie różnych aspektów systemu: społecznych, środowiskowych i klimatycznych oraz związanych z dobrymi rządami.

Wniosek Komisji opiera się na przeprowadzonym w 2018 r. przeglądzie śródkresowym ⁽¹⁸⁾) rozporządzenia w sprawie GSP, ocenie skutków przeprowadzonej przez Komisję ⁽¹⁹⁾) i popartej badaniem zewnętrznym oraz otwartych konsultacjach publicznych z 2020 r. ⁽²⁰⁾); we wszystkich tych publikacjach potwierdzono znaczenie i dotychczasowe osiągnięcia GSP, ale również wskazano na potrzebę wprowadzenia ukierunkowanych zmian w celu poprawy tego systemu. Wspomniane badania pokazują, że unijny GSP osiąga swoje główne cele polegające na przyczynianiu się do eliminacji ubóstwa i do zrównoważonego rozwoju w krajach korzystających z systemu GSP, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniej ochrony producentom z UE.

Negocjacje z Parlamentem Europejskim i Radą w sprawie wniosku Komisji wciąż trwają. W oczekiwaniu na porozumienie między współprawodawcami Komisja zaproponowała zmianą obecnie obowiązującego rozporządzenia przez przesunięcie daty jego wygaśnięcia, aby zapewnić pewność i stabilność prawa ⁽²¹⁾. Takie przesunięcie wymagała zwykłej procedury ustawodawczej, która powinna zostać zakończona przed końcem 2023 r.

4. WPLYW GSP

Wpływ GSP należy rozpatrywać w świetle jego ogólnych celów, a mianowicie wspierania zrównoważonego rozwoju krajów o niższym dochodzie oraz ograniczania ubóstwa przez handel międzynarodowy. Niniejsze sprawozdanie, podobnie jak trzy poprzednie edycje, koncentruje się na obiektywnych środkach, takich jak rozwój handlu i wykorzystanie preferencji GSP w okresie sprawozdawczym. Trudno jest ustalić i ocenić szerszy wpływ na ograniczanie ubóstwa i zrównoważony rozwój oraz związki przyczynowe, biorąc pod uwagę złożony zestaw czynników mających wpływ nie tylko na handel międzynarodowy i gospodarkę światową, ale także na ewolucję zrównoważonego rozwoju w poszczególnych krajach. Czynniki zakłócające w okresie sprawozdawczym obejmują

⁽¹⁷⁾ https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-proposes-new-eu-generalised-scheme-preferences-promote-sustainable-development-low-income-2021-09-22_pl

⁽¹⁸⁾ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5638e809-ebfb-11ea-b3c6-01aa75ed71a1/language-en>

⁽¹⁹⁾ https://policy.trade.ec.europa.eu/analysis-and-assessment/impact-assessments_pl

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2136-Towards-the-future-Generalised-Scheme-of-Preferences-legal-framework-granting-trade-advantages-to-developing-countries/public-consultation_en

⁽²¹⁾ Wniosek ustawodawczy Komisji z 4 lipca 2023 r.: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2023\)426&lang=pl](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2023)426&lang=pl)

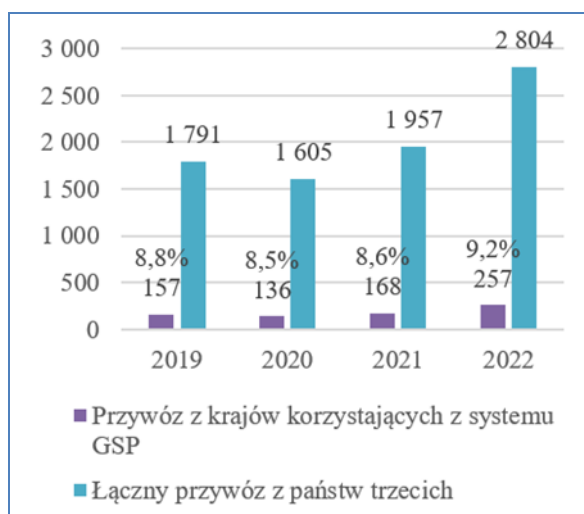
pandemię COVID-19 oraz niestabilną sytuację gospodarczą i zmiany polityczne zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w konkretnych krajach korzystających z systemu GSP.

W niniejszej sekcji (zob. część 4.2) omówiono także perspektywę średnioterminową w celu lepszej oceny tego, jak zmieniał się wpływ GSP z biegiem czasu, w tym przedstawiono oceny jakościowe w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju w krajach korzystających z systemu GSP, w oparciu o monitorowanie prowadzone przez ONZ i UE. Dalsze informacje w tym zakresie przedstawiono w dokumentach roboczych służb Komisji dotyczących poszczególnych krajów, które towarzyszą niniejszemu sprawozdaniu.

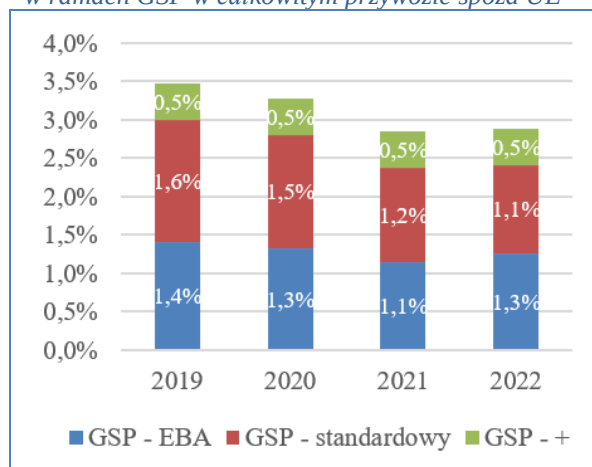
4.1. Wpływ na handel w latach 2020–2022 ⁽²²⁾

Pandemia COVID-19 miała negatywny wpływ na przywóz do UE z krajów korzystających z systemu GSP, ale od 2021 r. nastąpiła poprawa sytuacji (zob. wykres 1). W 2020 r. odnotowano znaczny spadek przywozu, o 13,4 % z 157,3 mld EUR (8,8 % łącznego przywozu z państw trzecich) do 136,2 mld EUR (8,5 %), ale w 2021 r. i 2022 r. przywóz znacznie wzrósł, do 256,7 mld EUR (9,2 %) - wzrost o 88 % w porównaniu z 2020 r., i o 63 % więcej niż w 2019 r. Przywóz do UE towarów z wykorzystaniem preferencji GSP, ucierpiał jeszcze bardziej w wyniku pandemii i zmalał o 15,4 % z 62,1 mld EUR w 2019 r. do 52,6 mld EUR w 2020 r. Ożywienie gospodarcze w 2021 r., a zwłaszcza w 2022 r., było silne, a przywóz preferencyjny w ramach GSP osiągnął 80,6 mld EUR w 2022 r., prawie 30 % powyżej poziomów z 2019 r.

Wykres 1: Przywóz do UE-27 z krajów objętych systemem GSP (2019–2022, mld EUR)

Wykres 2: Udział przywozu preferencyjnego w ramach GSP w całkowitym przywozie spoza UE

Jak pokazano na wykresie 2, tylko przywóz z krajów korzystających z systemu GSP+ utrzymał swój udział (0,5 %) w ogólnym przywozie do UE od 2019 r., podczas gdy bezcłowy i bezkontyngentowy przywóz z krajów korzystających z EBA zmniejszył się z 1,4 % do 1,1 % w 2021 r. i następnie wzrósł do 1,3 %, a preferencyjny przywóz z krajów korzystających ze standardowego GSP spadł z 1,6 % do 1,1 %. Można to wyjaśnić z jednej strony większą podatnością krajów korzystających z EBA na wstrząsy

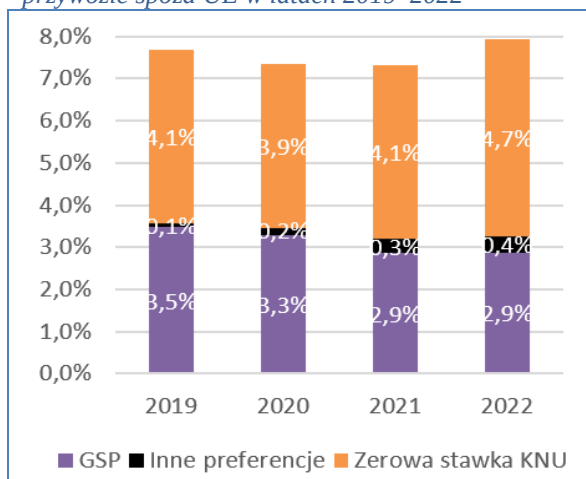
⁽²²⁾ Źródło wszystkich danych statystycznych: Eurostat, własne obliczenia, według stanu z września 2023 r. Ze względu na wspomniane wyżej trudności z pełnym odizolowaniem wpływu jednoczesnego rozwoju pandemii COVID-19 od innych wydarzeń, wszystkie takie dane należy interpretować z ostrożnością.

gospodarcze, a z drugiej strony większym włączeniem preferencji taryfowych w ramach GSP+ do strategii wywozowych krajów korzystających.

Choć UE była głównym odbiorcą wywozu w przypadku szeregu krajów korzystających z systemu GSP, przywóz z tych krajów korzystających z systemu GSP stanowił niewielką część całkowitego przywozu do UE.

Co więcej, w latach 2019–2022 udział przywozu do UE z zastosowaniem preferencji GSP zmniejszył się o 0,6 punktu procentowego, podczas gdy w przypadku przywozu w ramach innych systemów preferencyjnych, takich jak FTA i zerowe stawki celne stosowane względem kraju najbardziej uprzywilejowanego (stawki KNU), odnotowano wzrost (zob. wykres 3). W przypadku krajów korzystających ze standardowego GSP spadek ten wynika przede wszystkim z przejścia z preferencji GSP na preferencyjny handel w ramach FTA z UE (w szczególności Wietnam, zob. poniżej), co wskazuje na bardziej dojrzałe i bliższe dwustronne stosunki handlowe i gospodarcze. W przypadku krajów korzystających z EBA spadek wskazuje na większą podatność na wstrząsy zewnętrzne, jak zauważono powyżej.

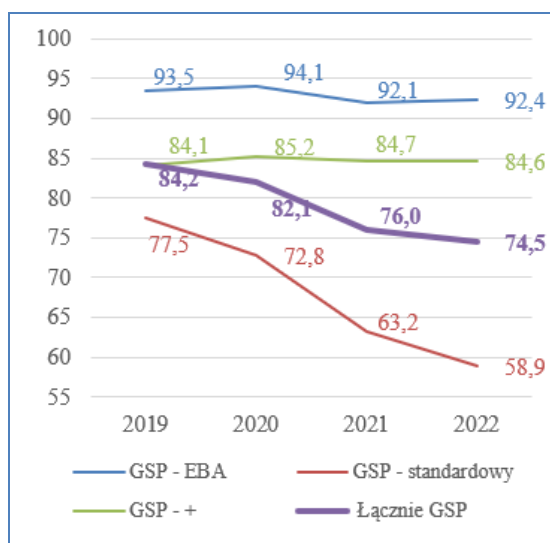
Wykres 3: Preferencyjny i bezcłowy przywóz z krajów korzystających z systemu GSP w łącznym przywozie spoza UE w latach 2019–2022

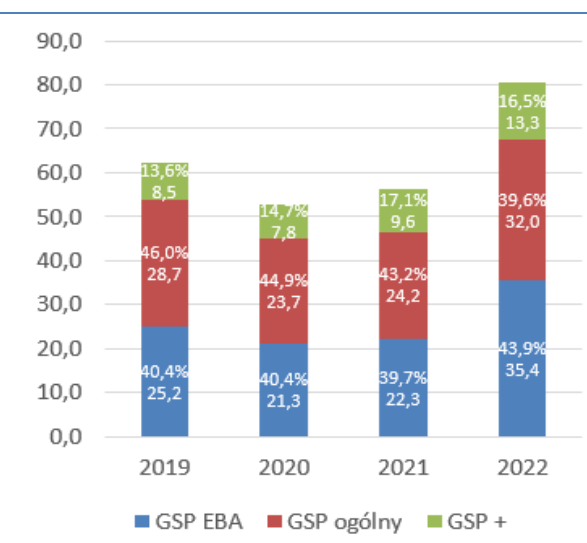
Główną przyczyną obniżonego preferencyjnego przywozu w ramach standardowego GSP jest rosnące znaczenie FTA zawieranych przez UE z krajami korzystającymi z systemu GSP: w latach 2019–2022 udział preferencyjnego przywozu z krajów korzystających z systemu GSP w ramach FTA w łącznym przywozie do UE wzrósł z 0,1 % do 0,4 % (zob. wykres 3). W ujęciu bezwzględnym był to ponad sześciokrotny wzrost z 1,7 mld EUR do 11,0 mld EUR, co w dużej mierze wyjaśnia zmniejszenie udziału preferencji GSP. Jest to również skutek FTA, w szczególności z Wietnamem. Oczywiście jest ponadto, że przywóz do UE towarów z krajów korzystających z systemu GSP, w przypadku których obowiązuje zerowa stawka KNU, wzrósł w porównaniu z udziałem w łącznym przywozie do UE sprzed pandemii, osiągając poziom 4,7 % w 2022 r. Udział przywozu do UE z krajów objętych systemem GSP, które skorzystały z obniżonych lub zerowych stawek celnych, utrzymywał się na niemal stałym poziomie w okresie sprawozdawczym i wynosił 87 % zarówno w 2019 r., jak i w 2022 r.

Wykorzystanie preferencji w odniesieniu do przywozu z krajów korzystających ze standardowego GSP spadło w latach 2019–2022 (wykres 4). Doprowadziło to do wzrostu względnego udziału preferencyjnego przywozu z krajów korzystających z systemu GSP+ i EBA wśród wszystkich krajów korzystających z systemu GSP (wykres 5). Spadek wykorzystania preferencji standardowego GSP wynika w dużej mierze z dostępności zerowych stawek KNU lub innych preferencji niż GSP w odniesieniu do produktów, które również kwalifikują się do objęcia preferencjami standardowego GSP, takich jak przejście na FTA, dzięki którym UE zacieśnia współpracę z krajem korzystającym. W tym samym okresie korzystanie z preferencji przez inne kraje korzystające z systemu GSP utrzymywało się na stałym poziomie.

Wykres 4: Wykorzystanie preferencji GSP w podziale na rozwiązania, lata 2019–2022 (%)

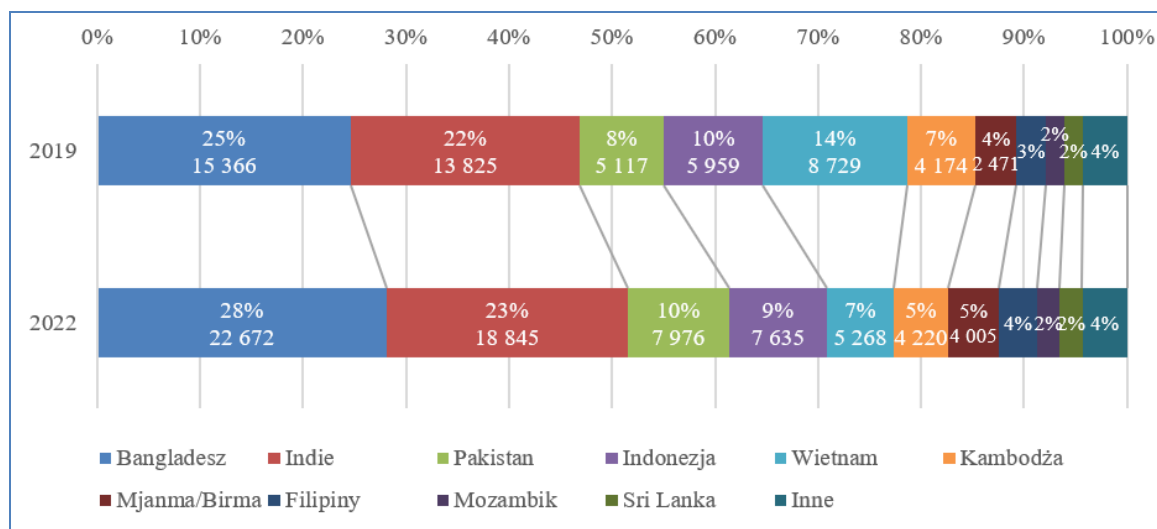

Wykres 5: Przywóz preferencyjny w ramach GSP w podziale na rozwiązania, lata 2019–2022 (mld EUR i udział w łącznym przywozie w ramach GSP)

Większość przywozu do UE z krajów korzystających z systemu GSP pochodzi z ograniczonej liczby krajów, a wyniki od 2019 r. były niejednorodne w całej grupie korzystającej i w poszczególnych krajach korzystających (wykres 6). Między krajami korzystającymi występują duże różnice pod względem przywozu do UE, w odniesieniu do którego w latach 2019–2022 faktycznie stosowano preferencje GSP. W niektórych krajach odnotowano znaczny spadek przywozu do UE w ramach GSP (²³), podczas gdy w innych udało się osiągnąć dwucyfrowy wzrost w skali roku. Chodzi tu szczególnie o kraje korzystające z EBA, takie jak Liberia (+183 %), Madagaskar (+149 %) i Zambia (+49 %) oraz nowy kraj korzystający z systemu GSP+, Uzbekistan (+69 %), choć w przypadku Liberii i Madagaskaru zaczynały one z niskiego poziomu bazowego.

Wykres 6 Przywóz preferencyjny w ramach GSP w podziale na dostawcę, lata 2019–2022 (mln EUR i udział w łącznym przywozie w ramach GSP)

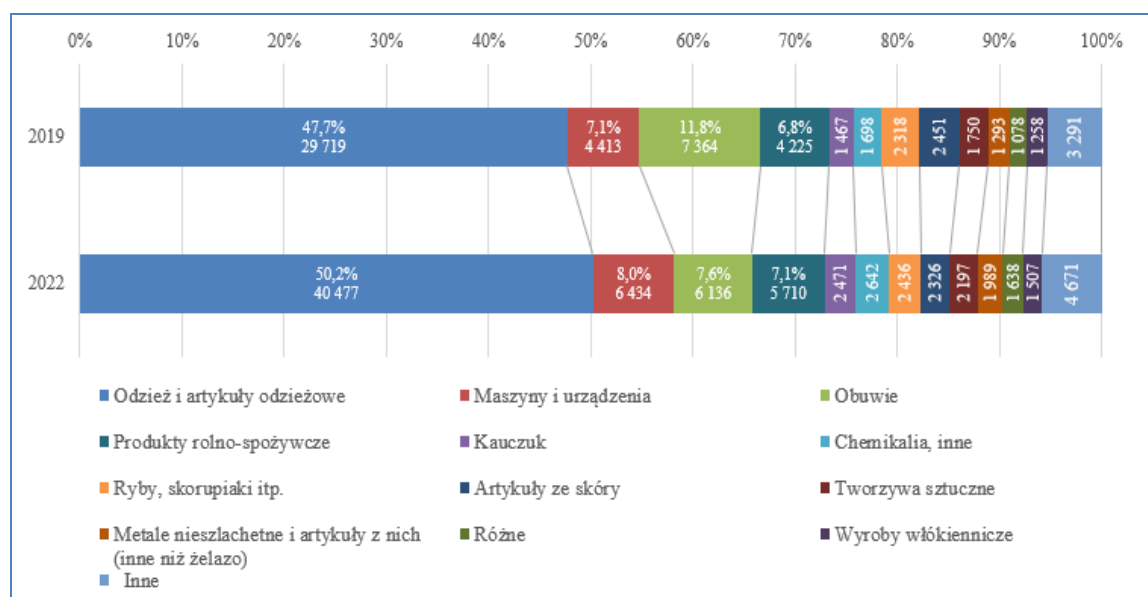

(²³) W przypadku Wietnamu (standardowy GSP) spadek średnio o około 15 % rocznie wynika z wejścia w życie 1 sierpnia 2020 r. FTA z UE. W okresie przejściowym trwającym do końca 2022 r. w odniesieniu do części swojego wywozu do UE Wietnam korzystał z preferencji w ramach FTA, a nie z preferencji GSP. Całkowity wywóz z Wietnamu do UE w ramach wszystkich preferencji w rzeczywistości wzrósł o z 8,7 mld EUR do 14,4 mld EUR w latach 2019–2022.

Niektórzy z największych eksporterów spośród krajów korzystających z systemu GSP już opuścili system lub oczekuje się, że opuszczą system, ponieważ wynegocjowali lub wynegocjują wkrótce preferencyjne umowy handlowe z UE (Wietnam) lub są w trakcie negocjowania takich umów (Indie i Indonezja).

Odzież i artykuły odzieżowe nadal są najważniejszym sektorem w przywozie do UE z krajów korzystających z systemu GSP, ale względne znaczenie innych sektorów zmienia się (wykres 7). W 2021 r. maszyny i urządzenia po raz pierwszy stały się drugim pod względem znaczenia sektorem, przy czym w jego przypadku wartość preferencyjnego przywozu wyniosła 6,4 mld EUR w 2022 r. (8,0 % łącznej wartości). Sektor maszyn odnotował lepszy wynik niż sektor obuwia, którego przywóz spadł z 7,4 mld EUR w 2019 r. do 6,1 mld EUR w 2022 r. (7,6 % całkowitego przywozu). Spadek ten wynika głównie ze spadku przywozu obuwia z Wietnamu w ramach standardowego GSP, ponieważ Wietnam zaczął w coraz większym stopniu korzystać z preferencji wynikających z FTA (co oznacza, że spadek całkowitej wartości przywozu obuwia z Wietnamu do UE był o wiele mniejszy – z 3,9 mld EUR w 2019 r. do 3,5 mld EUR w 2021 r.).

Wykres 7: Przywóz preferencyjny w ramach GSP w podziale na sekcje, lata 2019–2022 (mln EUR i udział w łącznym przywozie w ramach GSP⁽²⁴⁾)

Zmiany w handlu z krajami korzystającymi z systemu GSP w okresie sprawozdawczym opisano szczegółowo w sekcji 5 niniejszego sprawozdania oraz w jego poszczególnych podsekcjach dotyczących każdego z trzech rozwiązań GSP (standardowego GSP, GSP+ i EBA).

4.2. Perspektywa długoterminowa: 10 lat od reformy GSP w 2012 r.

Handel dwustronny z krajami korzystającymi z systemu GSP

Statystyki dotyczące handlu w trakcie wdrażania obecnego rozporządzenia w sprawie GSP od 2014 r. pokazują pozytywny wpływ GSP na wywóz z krajów korzystających do UE.

⁽²⁴⁾ Kategoria „produkty rolno-spożywcze” na wykresie 7 obejmuje przetwory z ryb (ale nie świeże ryby, które należą do kategorii pomarańczowej). Zboża, w tym ryż, stanowią około 7 % kategorii rolno-spożywczej i około 0,5 % ogólnego przywozu w ramach GSP pod względem wartości.

Z danych wynika również, że od 2014 r. kraje korzystające z rozwiązań GSP+ i EBA korzystały z większości preferencji, przy czym niektóre kraje korzystające odpowiadały za większość wykorzystanych preferencji. Wywóz ze wszystkich krajów korzystających z systemu GSP (standardowego GSP, GSP+ i EBA) jest ponadto zwykle skoncentrowany na konkretnych produktach. Najsilniejszym pozytywnym wpływem GSP był jego wkład we wzrost i dywersyfikację handlu dzięki preferencjom w ramach EBA. W trakcie przygotowywania przez Komisję oceny skutków ⁽²⁵⁾) wniosku Komisji dotyczącego rozporządzenia w sprawie GSP po 2023 r. przeprowadzono analizę opartą na obliczeniowym modelu równowagi ogólnej (CGE). Wyniki pokazały, że w przypadku utraty preferencji wywóz z krajów korzystających z systemu GSP+ do UE może spaść nawet o 25 % (w przypadku Pakistanu), a PKB krajów korzystających z systemu GSP+ może spaść nawet o 0,3 % ⁽²⁶⁾). W wartościach bezwzględnych strata PKB wyniosłaby około 6,6 mld EUR⁽²⁷⁾. W badaniu nie uwzględniono strat dla krajów korzystających z EBA, w przypadku których preferencje są jeszcze hojniejsze, a więc należałoby dodać je do przewidywanych strat w wysokości 1,6 mld EUR w przypadku krajów korzystających z systemu GSP+ i 5 mld EUR w przypadku krajów korzystających ze standardowego GSP.

W latach 2014–2019, tj. przed pandemią COVID-19, łączny preferencyjny przywóz do UE-27 z krajów obecnie korzystających z któregośkolwiek z trzech rozwiązań systemu GSP wzrósł o 56 %, podczas gdy ogólny przywóz ze wszystkich państw trzecich w tym samym okresie wzrósł o 17 %. Jeszcze lepsze wyniki odnotowano w przypadku przywozu w ramach rozwiązania EBA, który w tym okresie wzrósł o 81 % (z 13,9 mld EUR w 2014 r. do 25,2 mld EUR w 2019 r.). W tym samym czasie udział przywozu z LDC korzystających z preferencji w ramach EBA w łącznym przywozie do UE z LDC wzrósł z poziomu poniżej 50 % do ponad 66 %. Świadczy to o dywersyfikacji i odejściu od paliw kopalnych i innych towarów, w przypadku których preferencje w ramach EBA nie przynoszą dodatkowych korzyści (np. ponieważ unijne należności celne przywozowe objęte KNU są już zerowe).

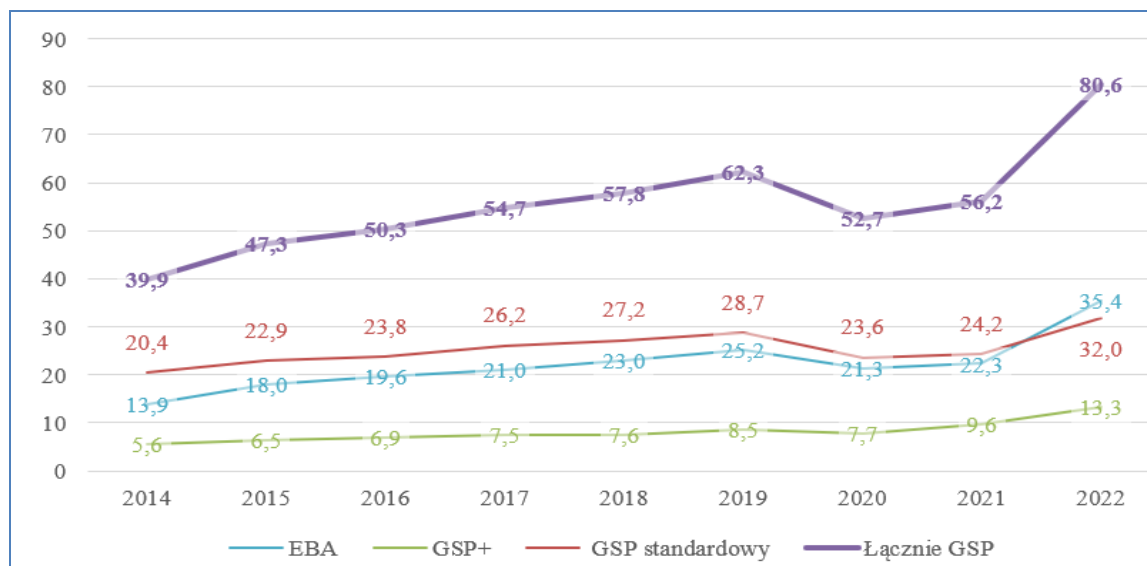
Mimo wpływu kryzysu związanego z COVID-19 oraz wyjścia Wietnamu i innych krajów korzystających z systemu GSP w latach 2019–2022, jak omówiono powyżej, tendencja długoterminowa pozostaje pozytywna, w szczególności w przypadku krajów korzystających z GSP+ i EBA, a także do pewnego stopnia również w przypadku krajów objętych standardowym GSP. Przywóz z krajów korzystających obecnie z systemu GSP osiągnął wręcz rekordowo wysoki poziom w 2022 r. i wyniósł 80,6 mld EUR (wykres 8).

⁽²⁵⁾ SWD(2021) 266.

⁽²⁶⁾ Scenariusz bazowy zakładał kontynuację obecnego systemu i porównano z nim symulacje różnych scenariuszy. Scenariusz całkowitego zniesienia wszystkich trzech rozwiązań, który w porównaniu ze scenariuszem bazowym pozwoliłby na ilościowe określenie ogólnego wpływu, nie został symulowany, ponieważ nigdy nie rozważano takiego wariantu strategicznego (rozwiązanie EBA jest bezterminowe). Zasymlowano jednak zniesienie standardowego GSP i GSP+.

⁽²⁷⁾ Należy zauważyć, że w badaniu przyjęto szereg założeń dotyczących zmiany krajów z jednej kategorii GSP na drugą do końca horyzontu prognozy w 2029 r. W tych liczbach nie uwzględnia się np. Bangladeszu, który do tego czasu ma być krajem korzystającym ze standardowego GSP.

Wykres 8: Przywóz preferencyjny w ramach GSP w podziale na rozwiązania, lata 2014–2022 (mld EUR)

Bezcłowe i bezkontyngentowe rozwiązanie EBA przyczyniło się do poprawy dochodów krajowych gospodarek o najniższym dochodzie na świecie. Kraje korzystające z EBA odnotowały znaczny ogólny wzrost wywozu do UE i osiągnęły dobre wyniki we wszystkich sektorach. Kraje korzystające z systemu GSP+ średnio wykazały się większą odpornością na kryzysy w porównaniu z krajami korzystającymi ze standardowego GSP i z EBA; odnotowały przy tym stały wzrost wywozu do UE na przestrzeni lat, mniejszy spadek w 2020 r. i znaczną poprawę sytuacji w 2021 r.

Przestrzeganie norm międzynarodowych

Oprócz korzyści gospodarczych płynących z GSP kraje korzystające z tego systemu poczyniły postępy w zakresie zrównoważonego rozwoju i przestrzegania norm międzynarodowych. Jako warunek wstępny dołączenia do GSP+ wszystkie kraje korzystające z systemu GSP+ ratyfikowały 27 odpowiednich konwencji międzynarodowych, utrzymały ratyfikację i nie zgłosiły zastrzeżeń sprzecznych z zasadami konwencji. Ogólna zgodność z wymogami GSP+ pod względem współpracy z organami monitorującymi ONZ i MOP oraz obowiązków sprawozdawczych wobec tych organów była stosunkowo wysoka, ponieważ większość sprawozdań przedłożono w terminie. W tych kilku przypadkach, w których sprawozdania przedłożono z opóźnieniem albo wcale ich nie złożono, Komisja i ESDZ poruszyły tę kwestię z zainteresowanymi krajami. Kraje korzystające z systemu GSP+ zobowiązały się ponadto do skutecznego wykonania konwencji i wzięły udział w szczegółowym monitorowaniu tego zobowiązania wraz z UE. Zasadniczą rolę w osiągnięciu tego celu odegrały szczególne zachęty przewidziane w ramach rozwiązania GSP+.

Komisja Europejska ustanowiła rygorystyczny proces zaangażowania we współpracę z krajami korzystającymi z systemu GSP+, z wykorzystaniem wszystkich politycznych i technicznych kanałów współpracy i dialogu. Specjalne wizyty monitorujące w krajach korzystających z systemu GSP+ umożliwiają gromadzenie dowodów w terenie i informowanie o obowiązkach w zakresie zgodności. Takie zaangażowanie opiera się na kwestiach podkreślonych w mechanizmach nadzoru ONZ i MOP oraz w ich sprawozdaniach i zaleceniach, a celem jest promowanie postępów w miarę upływu czasu w rozwiązywaniu tych kwestii. UE udziela również znacznego wsparcia finansowego i technicznego krajom korzystającym w ich staraniach na rzecz skutecznego wykonania konwencji międzynarodowych.

Jeśli chodzi o skuteczne wykonanie w praktyce, osiągnięto znaczny postęp w dziedzinie praw człowieka, zwłaszcza w perspektywie średnio- i długoterminowej, a w kilku krajach korzystających przeprowadzono reformy legislacyjne w celu sprostania kluczowym wyzwaniom. Pozytywne zmiany są widoczne zwłaszcza pod względem starań na rzecz propagowania praw kobiet i dzieci, zwalczania tortur i złego traktowania oraz wyeliminowania pracy dzieci i pracy przymusowej. Na przykład w 2022 r. Pakistan przyjął ustawę przeciwko torturom i śmierci w więzieniu; Boliwia wprowadziła ustawę, w której przyjęto definicję tortur zgodną z normami międzynarodowymi i ustanowiono krajowy mechanizm prewencji. Mimo tych pozytywnych postępów w zapewnianiu sprzyjających ram prawnych skuteczne wykonanie i egzekwowanie pozostaje jednak wyzwaniem. Ograniczenia przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego i wolności wypowiedzi są również powszechnymi problemami w kilku krajach korzystających z systemu GSP. Powszechnym problemem, nasilonym przez kryzys związany z COVID-19 i wprowadzone w związku z nim ograniczenia, jest przemoc ze względu na płeć.

Postępy poczyniono też w dziedzinie praw pracowniczych i warunków pracy. Wszystkie kraje korzystające z systemu GSP+ przyjęły nowe przepisy lub zmieniły obowiązujące prawo, aby lepiej dostosować je do norm międzynarodowych. Na przykład Sri Lanka poczyniła znaczne postępy w zwalczaniu pracy dzieci; dzięki nieustającym działaniom od 2016 r. Uzbekistan wyeliminował pracę przymusową i pracę dzieci przy zbiorach bawełny. W kilku krajach konieczne są jednak dalsze starania, ponieważ zgodność z konwencjami wciąż jest niewystarczająca lub brakuje skutecznej współpracy z MOP oraz informacji na temat egzekwowania i skutków polityki.

Ogólnie rzecz biorąc, kraje korzystające odnotowują postępy w rozwiązywaniu kluczowych problemów związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu. We wszystkich krajach korzystających z systemu GSP+ zaszyły pozytywne zmiany w zakresie wykonania protokołu montrealskiego i Konwencji o różnorodności biologicznej. Na plus ocenia się także większy poziom ambicji w odniesieniu do ustalonych na poziomie krajowym wkładów i współpracy na forach wielostronnych w dziedzinie zmiany klimatu i różnorodności biologicznej. Z kolei w odniesieniu do Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES), Konwencji bazylejskiej o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych oraz protokołu kartageńskiego o bezpieczeństwie biologicznym ich skuteczne wykonanie stanowiło wyzwanie, a większość krajów korzystających wciąż nie wywiązała się z obowiązków sprawozdawczych.

Jeśli chodzi o dobre rządy, zaobserwowano pozytywne zmiany zarówno pod względem starań na rzecz walki z narkotykami, jak i środków antykorupcyjnych. Chociaż ogólnie starania są wyraźnie zauważalne, wciąż nie sprostano długoterminowym wyzwaniom, takim jak utworzenie funkcjonalnych i politycznie niezależnych agencji antykorupcyjnych.

5. TRZY ROZWIĄZANIA

5.1. Standardowy GSP

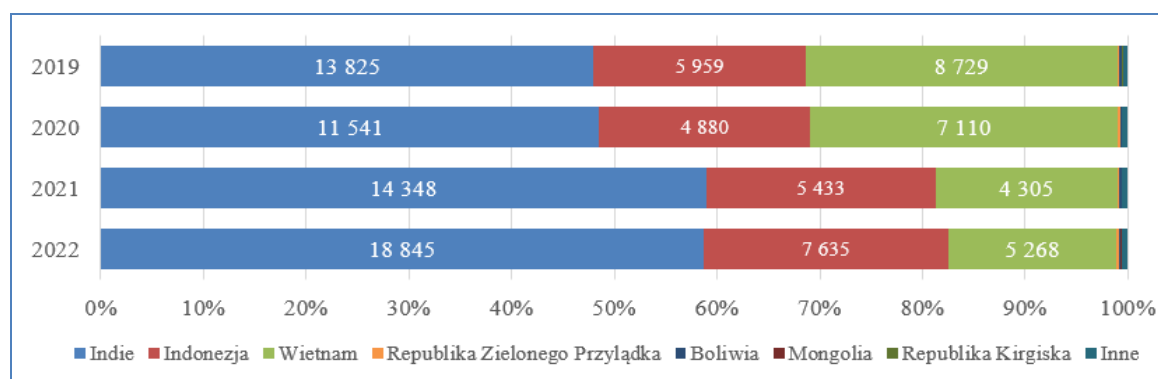
Obecnie dziesięć krajów korzysta ze standardowego GSP: Republika Konga, Wyspy Cooka, Indie, Indonezja, Kenia, Mikronezja, Nigeria, Niue, Syria i Tadżykistan. Liczba ta zmniejszyła się na przestrzeni lat, w tym w okresie sprawozdawczym, ponieważ status dochodowy krajów korzystających ze standardowego GSP wzrasta lub zawierają one

preferencyjne umowy handlowe z UE, w związku z czym nie kwalifikują się już do GSP, bądź w związku z ich pomyślnym ubieganiem się o GSP+.

Jak już zauważono w sekcji 3, Wietnam opuścił system 1 stycznia 2023 r., po wejściu w życie 1 sierpnia 2020 r. jego FTA z UE, a Indie i Indonezja obecnie negocjują z UE preferencyjne umowy handlowe.

W okresie sprawozdawczym kraje korzystające ze standardowego GSP nadal stanowiły znaczną część całkowitego wykorzystania GSP, przy czym największymi użytkownikami systemu GSP są Indie i Indonezja (wykres 9). Głównymi produktami, w odniesieniu do których korzysta się ze standardowego GSP są odzież (S-11b), maszyny (S-16) i obuwie (S-12): w 2022 r. łącznie stanowiły one prawie 50 % całego przywozu w ramach standardowego GSP.

Wykres 9: Standardowy GSP – Przywóz z wykorzystaniem preferencji w podziale na kraje korzystające, lata 2019–2022 (mln EUR)

W związku z wysoką koncentracją przywozu określonych produktów z niektórych krajów korzystających ze standardowego GSP w okresie sprawozdawczym i w 2023 r. uruchomiono mechanizmy znoszenia preferencji ⁽²⁸⁾ dla niektórych produktów pochodzących z trzech krajów korzystających ze standardowego GSP – Indii, Indonezji i Kenii – w wyniku czego zniesiono preferencje w odniesieniu do przywozu do UE tych towarów pochodzących z tych krajów. Świadczy to o poprawie konkurencyjności odpowiednich towarów i sektorów przemysłu w tych krajach korzystających ze standardowego GSP.

Białoruś formalnie kwalifikowała się do standardowego GSP, ale UE całkowicie wycofała swoje preferencje GSP już w 2006 r. ze względu na poważne naruszenia praw pracowniczych. Białoruś wyraziła zainteresowanie ponownym nawiązaniem współpracy w tej kwestii przed sfałszowanymi wyborami w 2020 r. Z uwagi na ciągłe pogarszanie się sytuacji na Białorusi, a także stosunków między UE a Białorusią od tego czasu, w tym w kontekście niczym niesprowokowanej i nieuzasadnionej agresji wojskowej Rosji wobec Ukrainy, podtrzymano decyzję o wycofaniu.

5.2. GSP+

Szczególne rozwiązanie motywacyjne dotyczące zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów, czyli GSP+, w dalszym ciągu jest kluczowym narzędziem współpracy z podatnymi na zagrożenia krajami rozwijającymi się i wspierania tych krajów. W okresie

⁽²⁸⁾ Znoszenie preferencji dla produktu zapewnia, aby preferencje były przyznawane w odniesieniu do tych krajów i produktów, w przypadku których są one najpotrzebniejsze, i pozwala uniknąć presji konkurencyjnej wśród krajów korzystających z systemu GSP.

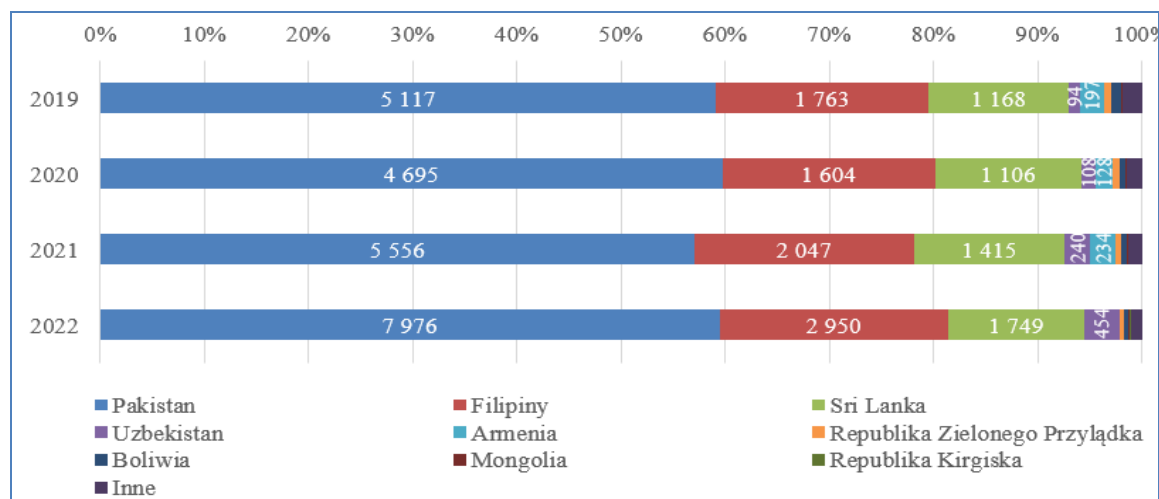
sprawozdawczym dziewięciu beneficjentów GSP+ to Armenia, Boliwia, Republika Zielonego Przylądka, Kirgistan, Mongolia, Pakistan, Filipiny, Sri Lanka i Uzbekistan.

Mimo globalnych wyzwań gospodarczych z dniem 1 stycznia 2022 r. zniesiono preferencje dla jednego kraju korzystającego z systemu GSP+ (Armenia) w związku z jego rozwojem gospodarczym i wyższym statusem dochodowym.

Rozwiązanie GSP+ pozostaje atrakcyjne dla krajów korzystających ze standardowego GSP, o czym świadczą starania krajów korzystających na rzecz podjęcia dodatkowych zobowiązań związanych z ratyfikacją i skutecznym wykonaniem odpowiednich konwencji międzynarodowych. Ilustruje to na przykład pomyślnie ubieganie się o objęcie systemem GSP+ przez Uzbekistan i jego dołączenie do tego rozwiązania z dniem 1 kwietnia 2021 r. ⁽²⁹⁾ oraz zaangażowanie Tadżykistanu w okresie sprawozdawczym w dialog poprzedzający ubieganie się o objęcie systemem, który to dialog doprowadził do złożenia formalnego wniosku o dołączenie do GSP+ w kwietniu 2023 r. (zob. również sekcja 3.1 powyżej).

Trzy kraje korzystające z systemu GSP+ najważniejsze pod względem wartości wywozu do UE (Pakistan, Filipiny i Sri Lanka) odpowiadały za ponad 90 % całego przywozu do UE w ramach GSP+ w okresie sprawozdawczym, podczas gdy nowy kraj korzystający z systemu GSP+ (Uzbekistan) zajął w tym względzie czwarte miejsce i coraz częściej korzystał z preferencji (wykres 10). Jeżeli chodzi o produkty, wyroby włókiennicze i odzieżowe łącznie (S-11a i S-11b) stanowiły prawie 60 % całego przywozu do UE w ramach GSP+ w 2022 r., a za nimi plasowały się maszyny elektryczne (S-16) oraz oleje, tłuszcze i woski (S-3).

Wykres 10: GSP+ – Przywóz z wykorzystaniem preferencji w podziale na kraje korzystające, lata 2019–2022 (mln EUR)

Monitorowanie przez UE wypełniania przez kraje korzystające z systemu GSP+ ich obowiązków w okresie sprawozdawczym odbywało się w drodze pisemnej wymiany informacji, a także w ramach osobistych wizyt specjalnych, gdy tylko pozwoliła na to sytuacja zdrowotna na świecie: w okresie sprawozdawczym możliwe było przeprowadzenie wizyt w Kirgistanie, Pakistanie, na Filipinach, Sri Lance i w Uzbekistanie ⁽³⁰⁾. Kwestie związane ze zobowiązaniami w ramach GSP+ były

⁽²⁹⁾ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/576 z dnia 30 listopada 2020 r. zmieniające załącznik III do rozporządzenia (UE) nr 978/2012 w celu włączenia Republiki Uzbekistanu do państw korzystających z preferencji taryfowych w ramach GSP+.

⁽³⁰⁾ Nie było to możliwe w Boliwii, Republice Zielonego Przylądka i Mongolii.

regularnie omawiane również w kontekście innych posiedzeń na wysokim szczeblu, w tym posiedzeń komitetu ds. handlu i innych komitetów oraz dialogów dotyczących praw człowieka. Niniejszemu sprawozdaniu towarzyszą specjalne dokumenty robocze służb Komisji dotyczące każdego z dziewięciu krajów korzystających z systemu GSP+, w których to dokumentach bardziej szczegółowo omówiono stan wdrożenia w poszczególnych krajach 27 konwencji istotnych z punktu widzenia GSP, a także działania monitorujące, wpływ gospodarczy GSP+ i szerszy kontekst polityczny stosowania GSP w tych krajach.

5.3. Rozwiązanie „wszystko oprócz broni”

Kraje korzystające z EBA stanowią największą grupę wszystkich krajów korzystających z systemu GSP – 47 LDC korzysta obecnie z bezcłowego i bezkontyngentowego dostępu do rynku UE w ramach tego rozwiązania. Przywóz z LDC stanowił 2 % łącznego przywozu do UE w 2019 r. i 40 % łącznego przywozu ze wszystkich krajów korzystających z systemu GSP. W odniesieniu do 69 % tego przywozu z LDC korzystano z preferencji w ramach EBA ⁽³¹⁾. Najważniejszymi kategoriami produktów (każda o wartości ponad 1 mld EUR) przywożonych w ramach rozwiązania EBA w 2022 r. były odzież i obuwie (S-11b i S-12a), a następnie metale nieszlachetne i artykuły z nich (S-15b) oraz ryby i skorupiaki (S-1b).

W okresie sprawozdawczym wykorzystanie preferencji w krajach korzystających z EBA utrzymywało się na niemal stałym poziomie wynoszącym średnio 93 %. Spadek preferencyjnego przywozu w 2020 r. i 2021 r. (więcej informacji w sekcji 4 powyżej) wynika w dużej mierze z kryzysu gospodarczego związanego z pandemią COVID-19, który początkowo radykalnie zmienił wyniki z lat 2014–2019: średnia roczna stopa wzrostu przywozu towarów z krajów korzystających z EBA w poprzednim okresie (12,6 %) była znacznie wyższa niż wzrost ogólnego przywozu do UE (3,2 %). W latach 2019–2021 średni roczny wzrost ogólnego przywozu towarów do UE wyniósł jednak 10,6 %, podczas gdy preferencyjny przywóz z krajów korzystających z EBA zmniejszył się średnio o 5,9 % rocznie. Jednak dobre wyniki w 2022 r. oznaczały, że krajom korzystającym z EBA udało się odzyskać pozycję konkurencyjną, jaką zajmowały przed pandemią.

Należy również zauważyć, że spadek w 2020 r. i 2021 r. był silnie zdominowany przez zmniejszenie przywozu do UE z Kambodży, Bangladeszu i Mjanmy/Birmy (w tej kolejności), które łącznie odpowiadają za 90 % spadku preferencyjnego przywozu do UE ze wszystkich LDC w latach 2019–2021. Oznacza to, że średnio inne LDC prawie nie zmniejszyły wywozu do UE, a 19 LDC wręcz zwiększyło swój wywóz. W przypadku Kambodży i Mjanmy/Birmy spadek ten w dużej mierze wynikał z czynników politycznych i gospodarczych specyficznych dla każdego z tych krajów: częściowego wycofania preferencji w ramach EBA w odniesieniu do tego pierwszego kraju oraz skutków wojkowego zamachu stanu z 2021 r. w przypadku tego drugiego kraju.

W okresie sprawozdawczym do stycznia 2022 r. zastosowanie miały wprowadzone przez Komisję w 2019 r. środki ochronne dotyczące przywozu ryżu z Kambodży i Mjanmy/Birmy.

W okresie sprawozdawczym trzy największe kraje korzystające z EBA były objęte zwiększonym zaangażowaniem (Bangladesz, Kambodża i Mjanma/Birma). W tym okresie preferencje EBA zostały częściowo wycofane w odniesieniu do Kambodży z dniem 12 sierpnia 2020 r. ze względu na poważne i systematyczne obawy dotyczące praw człowieka

(31) Pozostały przywóz jest objęty innymi rozwiązaniami preferencyjnymi lub zerowymi stawkami KNU.

stwierdzone w tym kraju⁽³²⁾). Niniejszemu sprawozdaniu towarzyszy specjalny dokument roboczy służb Komisji zawierający bardziej szczegółowe informacje na temat tego zwiększonego zaangażowania i istotnych zmian w tych trzech krajach.

Służby Komisji Europejskiej i ESDZ mogą, w stosownych przypadkach, zwiększyć nadzór w odniesieniu do sytuacji w dziedzinie praw człowieka i praw pracowniczych również w innych krajach korzystających z EBA, w zależności od obecnego i przyszłego rozwoju sytuacji. Należy przypomnieć, że aby móc stale korzystać z preferencji w ramach EBA, kraje korzystające z EBA muszą także przestrzegać zasad określonych we wszystkich konwencjach ONZ i MOP w dziedzinie praw człowieka i praw pracowniczych wymienionych w załączniku VIII do rozporządzenia w sprawie GSP.

6. PARTNERSTWA I WSPÓŁPRACA

6.1. Wsparcie dla krajów korzystających z systemu GSP

GSP jest kompleksowym narzędziem wspierającym długoterminowy zrównoważony rozwój w krajach korzystających, co omówiono już w sekcji 1. Cel ten jest dodatkowo wspierany przez opracowanie wieloletnich programów indykatywnych, w których określa się obszary priorytetowe i cele szczegółowe UE w zakresie współpracy na rzecz rozwoju z odnośnymi krajami (najnowszy taki program przewidziano na lata 2021–2027). Odbyna się to w dialogu z rządem kraju partnerskiego, jego społeczeństwem obywatelskim i innymi zainteresowanymi stronami, we współpracy z organizacjami międzynarodowymi i organami monitorującymi, aby pomóc tym krajom spełnić wymogi i zmaksymalizować wykorzystanie preferencji GSP oraz osiągnąć jak największe korzyści z tych preferencji.

Większość wieloletnich programów indykatywnych obejmuje wsparcie na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego i godnych miejsc pracy, z uczciwymi i sprawiedliwymi warunkami pracy, co umożliwi Komisji opracowanie, w stosownych przypadkach, konkretnych działań i środków, które przyczynią się do odpowiedniego wsparcia dla krajów korzystających z systemu GSP. Działania na rzecz ratyfikacji i skutecznego wykonania konwencji i zobowiązań związanych z dobrymi rządami, prawami człowieka, migracją i ochroną środowiska również są objęte szerokim wsparciem w ramach wieloletnich programów indykatywnych. Zwykle zwraca się na to szczególną uwagę ze względu na fakt, że kraje korzystające z systemu GSP+ muszą spełnić szczególne wymogi, aby kwalifikować się do dodatkowych preferencji taryfowych.

W 2020 r. UE i jej państwa członkowskie przekazały łącznie 22,9 mld EUR, czyli 40 % globalnej pomocy na rzecz wymiany handlowej, co czyni je największym darczyńcą pomocy na rzecz wymiany handlowej na świecie. Pomoc UE na rzecz wymiany handlowej jest ściśle skoordynowana z jej polityką handlową. W związku z tym 96 % pomocy na rzecz wymiany handlowej jest skierowane do krajów, które mają preferencyjny dostęp do rynku UE, w tym za pośrednictwem GSP. Kraje korzystające z systemu GSP otrzymały ponad jedną trzecią pomocy UE na rzecz wymiany handlowej, przy czym nie uwzględnia to tych krajów, które mogą mieć inne rodzaje preferencyjnego dostępu. Spośród krajów korzystających z systemu GSP większość pomocy na rzecz wymiany handlowej trafia do krajów, które mają dostęp do rynku UE w ramach EBA.

(32) Rozporządzenie (UE) 2020/550; https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_20_1469.

W 2020 r. pomoc UE na rzecz wymiany handlowej skierowana do krajów korzystających z systemu GSP była stosunkowo bardziej skoncentrowana na dwóch obszarach. Pierwszy z nich to polityka handlowa i regulacje, które często obejmują wsparcie zdolności projektowania i wdrażania polityki handlowej, w tym konkretnych obszarów, takich jak ramy dotyczące środków sanitarnych i fitosanitarnych (SPS), prawa własności intelektualnej, regulacje techniczne, ułatwienia w handlu i reformy celne. Drugi obszar to budowanie potencjału związanego z rozwojem handlu, co często obejmuje skupienie się na zwiększeniu wykorzystania GSP i innych rozwiązań przez wspieranie konkurencyjności eksportowej przedsiębiorstw, tworzenie powiązań z nabywcami itp.

Pomoc UE na rzecz wymiany handlowej, w tym wsparcie zgodności z zasadami GSP i jego wykorzystania, jest narzędziem do realizacji założeń strategii Global Gateway⁽³³⁾). Ta nowa, uruchomiona w grudniu 2021 r., strategia ma na celu uruchomienie inwestycji o łącznej wartości 300 mld EUR w latach 2021–2027. Połowę tej kwoty przeznaczono na pakiet inwestycyjny Global Gateway Afryka–Europa. Zgodnie z ambitnymi celami geopolitycznymi UE i zobowiązaniem do realizacji Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 strategia Global Gateway ma pobudzić inteligentne, czyste i bezpieczne inwestycje w dziedzinie technologii cyfrowych, energii i transportu, a także wzmocnić systemy opieki zdrowotnej, edukacji i badań naukowych na całym świecie w celu wsparcia trwałego globalnego ożywienia gospodarczego przy jednoczesnym propagowaniu uniwersalnych wartości i wysokich standardów, dobrych rządów i przejrzystości. Strategia Global Gateway będzie realizowana w ramach wspólnych działań „Drużyny Europy”, które łączą UE i państwa członkowskie UE z ich agencjami wykonawczymi i publicznymi bankami rozwoju, a także europejskimi instytucjami finansowania rozwoju. Ma ona również zmobilizować sektor prywatny w celu pobudzenia inwestycji z myślą o wpływie transformacyjnym.

Poza tymi ogólnymi ramami istnieją dalsze szczególne możliwości wspierania celów GSP, których niektóre przykłady przedstawiono poniżej. Inne możliwości dla krajów korzystających z systemu GSP, aby skorzystać z finansowanego przez UE budowania zdolności, to na przykład Socieux+ ⁽³⁴⁾) lub TAIEX ⁽³⁵⁾).

Projekt „Handel dla godnej pracy” ⁽³⁶⁾ (2019–2021, 6 mln EUR), współfinansowany przez UE i Finlandię oraz realizowany przez MOP, służył promowaniu wykonania podstawowych konwencji MOP w określonych krajach w ramach unijnych rozwiązań GSP+ i EBA. Realizacja projektu opierała się na następujących ramach: 1) na instrumencie globalnym, polegającym na podejmowaniu globalnych inicjatyw w zakresie międzynarodowych norm pracy i zapewnianiu doraźnego wsparcia na szczególne potrzeby krajów partnerskich, oraz 2) na instrumencie ukierunkowanym na poszczególne kraje, w ramach którego co roku zapewniano wsparcie wybranym krajom docelowym. Projektem objętych było kilka krajów korzystających z systemu GSP (Bangladesz, Republika Zielonego Przylądka, Mongolia, Madagaskar, Mozambik, Pakistan i Filipiny). W latach 2022–2024 kontynuuje się realizację programu.

W latach 2020–2021 zakończono trzy projekty związane z GSP+ finansowane w ramach Europejskiego Instrumentu na rzecz Wspierania Demokracji i Praw Człowieka, na łączną kwotę 5,7 mln EUR. Ogólnym celem tych projektów było umożliwienie podmiotom społeczeństwa obywatelskiego, w tym związkom zawodowym, monitorowania

⁽³³⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway_pl

⁽³⁴⁾ <http://socieux.eu/about/>

⁽³⁵⁾ <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/9a6139af-d5f8-11ea-adf7-01aa75ed71a1/language-pl>

⁽³⁶⁾ https://www.ilo.org/global/standards/WCMS_697996/lang--en/index.htm

skutecznego przestrzegania i wykonania konwencji związanych z systemu GSP+ w krajach, w odniesieniu do których stosuje się szczególne rozwiązania motywacyjne. W szczególności projekty te miały na celu zwiększenie świadomości i zdolności podmiotów społeczeństwa obywatelskiego do prowadzenia monitorowania, ale także propagowanie reform prawnych i politycznych w celu ochrony praw pracowniczych i szerzej rozumianych praw człowieka w krajach korzystających z systemu GSP+. Cel ten osiągnięto na przykład przez ustanowienie grup zadaniowych ds. monitorowania, które miały zajmować się monitorowaniem wdrażania głównych umów związanych z konwencjami ONZ i MOP, nawiązywaniem konstruktywnego dialogu merytorycznego na te tematy między organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, partnerami społecznymi i podmiotami państwowymi lub prowadzeniem działań informacyjnych skierowanych do odbiorców zewnętrznych, obejmujących szczegółowe relacje w mediach, krajową kampanię edukacyjną w zakresie praw człowieka lub przedkładanie uwag organom traktatowym i powszechne okresowe przeglądy praw człowieka. Na przykład w Boliwii działania finansowane przez UE koncentrowały się na monitorowaniu i propagowaniu ratyfikowanych konwencji dotyczących praw człowieka przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego przed organami krajowymi i międzynarodowymi, takimi jak Międzyamerykańska Komisja Praw Człowieka (IACHR) i ONZ. W kilku ocenach podkreślono duże znaczenie i szeroki wpływ tych projektów, a w szczególności w odniesieniu do lepszego ogólnego zrozumienia rozwiązania GSP+, intensywniejszego dialogu i zaangażowania we współpracę z podmiotami państwowymi oraz zwiększenia zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego do oceny zgodności z tym rozwiązaniem i składania sprawozdań na ten temat.

UE wspierała również dostarczanie kompleksowych, przejrzystych i scentralizowanych informacji na temat GSP krajom korzystającym, przedsiębiorstwom, społeczeństwu obywatelskiemu i decydentom w ramach projektu repozytorium centralnego GSP. Repozytorium centralne GSP (2019–2021, 400 000 EUR) miało na celu zwiększenie świadomości na temat GSP i jego przejrzystości, wynikających z niego korzyści gospodarczych i monitorowania systemu, za pośrednictwem specjalnej strony internetowej ⁽³⁷⁾), publikacji pisemnych oraz serii wydarzeń informacyjnych w Europie i krajach korzystających z systemu GSP. W 2024 r. strona internetowa będzie nadal utrzymywana i aktualizowana.

Oprócz wsparcia na rzecz wykonania konwencji istotnych z punktu widzenia GSP+ UE udzieliła również krajom korzystającym pomocy sektorowej w celu maksymalizacji wykorzystania preferencji GSP+. W ramach projektu pomocy związanej z handlem UE–Sri Lanka (8 mln EUR) zapewniono na przykład pomoc sektorową w zakresie zgodności z normami sanitarnymi i fitosanitarnymi, pakowania i etykietowania, zarządzania wywozem i wprowadzania do obrotu oraz powiązań rynkowych w sektorach przypraw i żywności przetworzonej. Projekt ułatwił również sformułowanie Krajowej Strategii Wywozu, a także przyczynił się do zatwierdzenia krajowej strategii i krajowego planu działania w zakresie infrastruktury służącej zapewnianiu jakości oraz do opublikowania przewodnika biznesowego dotyczącego GSP+.

6.2. Przyszłe działania

W nadchodzących latach ogólny kierunek wsparcia dla krajów korzystających z systemu GSP+ będzie zależał od dalszego stosowania ISWMR – „Globalny wymiar Europy” ⁽³⁸⁾,

⁽³⁷⁾ <https://gsphub.eu/>

⁽³⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947 z dnia 9 czerwca 2021 r. ustanawiające Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – Globalny Wymiar Europy.

nowego głównego instrumentu finansowania działań zewnętrznych UE w latach 2021–2027, jak wspomniano w sekcji 6.1. Przegląd śródkresowy zostanie zakończony w 2024 r., co pozwoli w razie potrzeby dostosować priorytety i zasoby na lata 2024–2027. Na podstawie wieloletnich programów indykatywnych ustalane są roczne plany działania i inne środki określające konkretne działania, które należy przeprowadzić. Przygotowanie wieloletnich programów indykatywnych i działań dla krajów korzystających z systemu GSP uwzględnia ich potrzeby w zakresie ułatwień w handlu, w tym zwiększenie wykorzystania GSP, a także priorytety określone w ramach monitorowania GSP+ i zwiększonego zaangażowania w ramach EBA. Wsparcie dla krajów korzystających z systemu GSP będzie ponadto uwzględniać zmiany w GSP po 2023 r., tj. po planowanym wejściu w życie nowego rozporządzenia, a w szczególności będzie ukierunkowane na wspieranie ambitnego celu krajów obecnie korzystających z systemu GSP+ i krajów, które w przyszłości utracą status LDC, aby dołączyć do nowego GSP+, na przykład przez wspomaganie działań na rzecz ratyfikacji i wykonania konwencji.

Starania te będą w dalszym ciągu wspierane przez opisaną powyżej unijną strategię Global Gateway. W związku z tym wsparcie związane z handlem będzie się opierać na wykorzystaniu innowacyjnych narzędzi ograniczania ryzyka w celu stymulowania inwestycji sektora prywatnego. Strategia Global Gateway ma pobudzić inteligentne, czyste i bezpieczne inwestycje w dziedzinie technologii cyfrowych, energii i transportu, a także wzmocnić systemy opieki zdrowotnej, edukacji i badań naukowych na całym świecie w celu wsparcia trwałego globalnego ożywienia gospodarczego przy jednoczesnym propagowaniu uniwersalnych wartości i wysokich standardów, dobrych rządów i przejrzystości ⁽³⁹⁾.

7. WNIOSKI

Jak wynika z wielu dowodów i jak szczegółowo przedstawiono w niniejszym sprawozdaniu, GSP przynosi beneficjentom znaczne korzyści gospodarcze, przy czym największy wpływ system ma na kraje korzystające z EBA. W latach 2014–2019 preferencyjny przywóz z krajów korzystających z EBA wzrósł o 81 % (z 13,9 mld EUR do 25,2 mld EUR w 2019 r.). W przypadku braku preferencji GSP+ PKB krajów korzystających z systemu GSP+ może spaść nawet o 0,3 % – w ujęciu bezwzględnym nawet o 6,6 mld EUR – a wywóz z krajów korzystających z systemu GSP+ do UE może spaść nawet o 25 %.

GSP jest ponadto skutecznym instrumentem współpracy z krajami rozwijającymi się i ich wspierania w podejmowaniu niezbędnych reform prowadzących do skutecznego stosowania norm międzynarodowych w dziedzinie praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i klimatu oraz dobrych rządów.

Ogólna zgodność z wymogami GSP+ pod względem obowiązków sprawozdawczych wobec organów monitorujących ONZ i MOP jest stosunkowo wysoka i odzwierciedla wyraźne zobowiązanie krajów korzystających do spełnienia tego warunku wstępnego uczestnictwa w systemie oraz zgodność z normami międzynarodowymi. Zobowiązanie to stanowi również podstawę oceny dokonywanej przez organy traktatowe, co z kolei jest kluczowym elementem monitorowania i zaangażowania UE.

³⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway_pl

Na tej podstawie służby Komisji i ESDZ monitorują przestrzeganie zobowiązań w ramach GSP do spełniania norm międzynarodowych w odniesieniu do wszystkich krajów korzystających, a w szczególności krajów korzystających z rozwiązania GSP+ i niektórych krajów korzystających z EBA. Monitorowanie koncentruje się na stosowaniu norm międzynarodowych ustanowionych przez ONZ i MOP w ich odpowiednich konwencjach. Współpraca z krajami korzystającymi obejmuje wykorzystanie wszystkich dostępnych możliwości i środków komunikacji, w tym istniejących formalnych *forów*, takich jak dialogi i wspólne komisje, a także wizyty monitorujące i inne bardziej nieformalne środki wymiany. W procesie tym zasadnicze znaczenie ma wkład partnerów ze społeczeństwa obywatelskiego, zarówno w kraju korzystającym, jak i na arenie międzynarodowej. Projekty współpracy technicznej i współpracy na rzecz rozwoju również przyczyniają się do osiągnięcia celu, jakim jest zrównoważony rozwój i stosowanie norm międzynarodowych.

Oprócz realizacji istniejących zobowiązań w towarzyszących dokumentach roboczych wykazano zaangażowanie krajów korzystających w przestrzeganie norm międzynarodowych wykraczających poza formalnie ustanowiony wykaz konwencji wymienionych w rozporządzeniu w sprawie GSP. Na przykład kraje korzystające z systemu GSP+ ratyfikowały Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych i porozumienie paryskie, które nie zostały wymienione w rozporządzeniu w sprawie GSP. Co więcej, kilka krajów korzystających z systemu GSP odnotowuje postępy w ratyfikowaniu nowo ustanowionych podstawowych konwencji MOP dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, a także innych konwencji MOP dotyczących inspekcji pracy i trójstronnych konsultacji, które również nie zostały wymienione w rozporządzeniu w sprawie GSP.

W kontekście tych zachęt i monitorowania w ostatnich kilku latach w wielu krajach korzystających z systemu GSP poczyniono znaczne postępy pod względem starań na rzecz propagowania praw kobiet i dzieci, zwalczania tortur i złego traktowania, jak również propagowania praw pracowniczych i warunków pracy, w tym wyeliminowania pracy dzieci i pracy przymusowej. Jako przykład można podać Sri Lankę, która poczyniła znaczne postępy w zwalczaniu pracy dzieci. Dzięki nieustającym działaniom od 2016 r. Uzbekistan wyeliminował pracę przymusową i pracę dzieci przy zbiorach bawełny. Kraje korzystające odnotowują postępy w rozwiązywaniu kluczowych problemów związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu, a także w podejmowaniu działań ukierunkowanych na walkę z narkotykami i środki antykorupcyjne.

Podsumowując, unijny GSP przyczynia się do pozytywnego rozwoju gospodarczego i zrównoważonego rozwoju w krajach korzystających z systemu GSP przez wspieranie ich udziału w globalnych łańcuchach wartości oraz wypełniania przez nie odpowiednich zobowiązań w ramach GSP. Podejście do zaangażowania oparte na zachętach w ramach unijnego GSP okazało się skuteczne i w związku z tym należy je nadal stosować. Oznacza to nawiązanie skutecznych i opartych na zaufaniu interakcji z organami rządowymi odpowiedzialnymi za GSP w kwestiach, które często są politycznie wrażliwe i wymagają czasu na skuteczne rozwiązanie. Unijny GSP ułatwia osiąganie postępów w praktyce, w sposób trwały, dzięki bliższym stosunkom i pozytywnemu zaangażowaniu we współpracę między UE a krajami korzystającymi.

Zasadnicze znaczenie ma zapewnienie krajom korzystającym z systemu GSP i przedsiębiorstwom ciągłości i pewności prawa. Ze względu na oczekiwane wygaśnięcie z końcem 2023 r. obowiązującego obecnie rozporządzenia w sprawie GSP i wciąż trwających negocjacji dotyczących nowego rozporządzenia Komisja zaproponowała przedłużenie obowiązywania obecnych przepisów, co zostało przyjęte pozytywnie przez Parlament Europejski i Radę. W okresie przedłużenia obowiązywania obecnych

przepisów monitorowanie i współpraca będą prowadzone w zwykłym trybie, a kraje korzystające powinny nadal dokładać starań w dążeniu do przeprowadzenia reform. Oczekuje się, że poza przedłużeniem zmienione rozporządzenie w sprawie GSP zapewni dalszą realizację i utrzymanie podstawowych elementów systemu, a jednocześnie umożliwi elastyczne reagowanie na przyszłe wyzwania polityczne, takie jak zmiany statusu gospodarczego krajów korzystających z systemu GSP, nowe potrzeby w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz poprawa komunikacji i przejrzystości działań w zakresie monitorowania i sprawozdawczości w ramach GSP.